

Universitätsbibliothek Paderborn

Qvæstiones Morales Selectiores De Lege Interna Et Externa

discussæ, ac Resolutæ, & in duos Libros divisæ, In quibus, propositis casibus, prima quædam principia, ad plurimas alias Qvæstiones similes resolvendas perutilia, subinde examinantur

[De Lege Interna]

Beati, Gabriele

Augustæ Vindellicorum, 1729

VD18 90108957

25 An error circa causam impulsivam, operationem reddat invalidam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39908

QUÆSTIO XXV.

An error circa causam impulsivam operationem reddat invalidam.

C A S U S.

TITIVS, videns Mercatorem quendam laceris vestibus indutum; putans, eum esse pauperem; misericordia motus, omnes eius merces, pretio riguroso emit, quamvis illis non indigeret, solum ut sic eius inopiam subleuaret. Post emptas vero merces, comperit, Mercatorem illum, non esse pauperem, sed avarum: Quæritur, Vtrum emptio ista, iure naturæ, fuerit valida.

SUMMARIUM.

- 2 Error circa causam impulsivam, Operationem non vitiat.
- 7 Quid sit causa finalis intrinseca; quid extrinseca.
- 8 Quis finis Operis, & quis Operantis.
- 9 Quid causa finalis, quid impulsiva.
- 10 Emptio, quamvis ex errore circa motuum emendi, est valida.
- 11 Error tunc, est solum circa Circumstantiam accidentalem.
- 12 Sicut in Eleemosynâ, error circa Operis mores.
- 13 Et sicut in matrimonio, error circa Sponsa diuitias.
- 14 Est error circa finem Operantis, non operis.
- 15 Quæ sit Voluntas emptionis constitutiva.
- 16 Voluntas imperans emptionem, ad eius essentiam non pertinet.
- 17 Deceptio circa illam, est deceptio circa causam impulsivam.
- 18 Regula ad distinguendam causam fi-

nalem ab impulsivâ.

- 19 Causa finalis, quæ.
- 20 Respectu voluntatis conditionata, quilibet causa est finalis.

RATIONES DVBITANDI.

CAUSA motiva, siue inducens ad operandum; aliquando est finalis, aliquando impulsiva; aliquando finalis simul, ac impulsiva. Error circa causam impulsivam, Operationis valorem non impedit; Quia, cum hæc, ad eius essentiam non pertineat, non tollit consensum, qui ad eius valorem & requiritur, & sufficit. Error vero circa reliquas duas causas operationis valorem impedit; quia tollit consensum, ad illum necessarium.

Quia tamen, causas istas ab invicem; distinguere, difficile est: Indeque oritur, ut aliqui actus reputentur invalidi, qui tamen verè sunt validi; & è contrâ aliqui habeantur, ut validi, qui verè sunt invalidi; Ideo, ut facilius discer-

ni possint, praesens casus proponitur. In quo, emptio facta à Titio, videtur non fuisse valida. Ita *Rebell. p. 2. de iust. & lib. 1. de contract. in gen. quest. 6. s. 2. Salaf. 1. 2. tr. 3. d. 4. s. ult. num. 42.*

4 Primò: Quia non videtur, ad fuisse consensus, ad eius valorem necessario requisitus; Titius enim, in tantum intentionem habuit Mercatoris merces emendi, in quantum putavit, Mercatorem illum esse pauperem. Cum ergo Mercator verè non esset pauper, consequenter neque Titius voluntatem habuit eius merces emendi. Sine hac autem voluntate, emptio non fuit voluntaria, & consequenter nec valida.

5 Secundò: Quia Titius, videtur intentionem habuisse merces emendi solùm sub conditione, quod Mercator esset pauper; Ab eius enim paupertate motus est, ad eius merces emendas. Sed conditio non fuit posita, quia Mercator verè non erat pauper. Ergo Titius absolute, & simpliciter intentionem non habuit eius merces emendi. Sine hac autem intentione, emptio valida esse non potuit.

6 Tertio: Quia Titius deceptus est circa causam finalem emptionis; deceptus enim est circa Mercatoris paupertatem, ad quam subleuandam, mercium emptionem ordinavit. Error autem, circa causam finalem dispositionis, irritat dispositionem; Cum enim causa finalis sit illa, à qua movetur voluntas ad disponendum, tanquam à ratione, siue motivo formali, quamque disponens principaliter intendit; hinc fit, ut, quando datur error circa illam, deficiat omnino voluntatis consensus; sicque, ex de-

fectu necessarij consensus, vitietur dispositio.

NOTABILIA.

A Duertendum est primò: Voluntatem, non solum alijs potentijs, sed sibi etiam aliquando aliquos actus imperare; Experiencia enim constat, ex motivo charitatis, moveri nos aliquando, ad actus Penitentiae, vel Temperantiae exercendos; ut, ad ieiunandum, ad dandam eleemosynam, &c. Tunc autem, obiectum formale actus imperati, appellatur causa finalis intrinseca eiusdem actus; obiectum verò formale actus imperantis, dicitur eiusdem causa impulsiva, quatenus est id, sine quo actus ille non fuisset à Voluntate imperatus. Et causa quidem impulsiva, respectu actus imperati, est Circumstantia omnino accidentalis, ac, extrinseca, & appellari solet finis Operantis, quia est finis, intentus ab Operante, & à quo Operans movetur ad actum imperandum; Causa verò finalis, pertinet ad substantiam ipsius actus imperati, cum sit eius motivum formale; & appellari solet finis Operis, quia est finis non tam ab Operante, quam ab ipso opere intentus; cum Opus, ad illam essentialiter ordinetur, tanquam medium ad finem. Sic, cum quis à Pauperis Sanctitate movetur ad ei dandam eleemosynam; Sanctitas, quia est motivum Voluntatis ad imperandum actum Eleemosynae, dicitur causa impulsiva respectu Eleemosynae; Ipsa verò Paupertas, causa finalis; quia haec est motivum formale ipsius actus Eleemosynae, cum hae ad alterius miseriam, ac paupertatem subleuandam essentialiter.

rialiter ordinetur. Similiter, paupertas dicitur finis Operis; hoc est, Eleemofynæ; Sanctitas verò finis Operantis; quia prima, immediatè, & directè mouet ad dandam alteri pecuniam, vel aliud simile; secunda verò, mouet ad ipsum actum Eleemofynæ imperandum. Error ergo circa causam impulsuam, actum non vitiat; quia, cum, respectu actus, sit circumstantia merè accidentalis, cum errore circa illam, adhuc dari potest consensus sufficiens, circa substantiam ipsius actus. At verò, error circa causam finalem, illum vitiat, quia tollit consensum, ac voluntatem, quæ ad eius valorem, est necessaria; Cessante enim sine, cessant omnia, quæ sunt ad finem, & consequenter etiam ipsa mediorum voluntas.

8 Aduertendum est secundò: Quamlibet nostram Operationem, essentialiter ordinari ad aliquid, tanquam medium ad finem; Sic enim Eleemofyna ordinatur ad alienam miseriam subleuandam; quia ipsa nihil est aliud, quam alienæ miserix subleuatio; Et emptio, ad rei alicuius dominium obtinendum; quia emptio nihil est aliud, quam solutio pretij, ad rem illam obtinendam. Hic ergo finis, necessario semper intenditur ab Operante, dum operatur; Ideoque dicitur finis operis, quia opus illud ab Operante poni non potest, quin finem illum intendat, dicitur etiam finis intrinsecus, quia essentialiter ab operatione respicitur, tanquam aliquid ab eà principaliter intentum. Dixi ab eà, & non ab Operante; Quia ab Operante, dum eam ponit, alius finis principaliter intendi potest; imò regulariter intenditur, cum ipsa Operatio assumatur, vt medium ad illum consequendum;

Qui enim, ad alterius miseriam subleuandam, eius merces emit; eius miserix subleuationem principaliter intendit, quam mercium acquisitionem, cum hanc, ad illam ordinet, tanquam medium ad finem. Error ergo circa hunc finem, qui non potest ab Operante non intendi, dum eam operationem ponit, vitiat operationem, quia illam reddit inuoluntariam, eo quod operatio sine illo fine poni non possit; Error verò circa omnia alia motiua, non vitiat; Quia operatio, sine alijs omnibus, poni potest; ideoque est error solùm circa aliquid accidentale, quod propterea non impedit consensum ad eius valorem, & necessarium, & sufficientem.

Aduertendum est tertio: Hinc colligi posse, quid sit, causa finalis; quid impulsua, Causa enim finalis alicuius operationis, est illa, sine quâ, operatio illa ab Operante poni non potest. Impulsua verò, sine quâ, licet de facto non ponatur, absolutè tamen poni potest. Sic, dum quis, ad Mercatoris inopiam subleuandam, eius merces emit; mercium acquisitio, est causa finalis, quia emptio, ac pretij solutio, sine illâ poni non potest. Impossibile enim est, soluere pretium pro re, & eius acquisitionem non intendere. Eius verò inopix subleuatio, est causa impellens, quia etiam sine illâ poni potuit emptio, Emptor enim ab alio fine, quàm Mercatoris inopix subleuandæ moueri potuit ad merces illas emendas. His positis,

U 2

RESO-

RESOLUTIO.

10 **A**D Casum respondetur ; Emptionem fuisse validam, *Lessius lib. 2. c. 17. d. 5. Sanchez. lib. 7. matr. d. 18. num. 18. Laym. lib. 3. tract. 4. f. 5. c. 5. num. 6. Coninob. d. 31. de Sacr. d. 1. num. 3. Reginald. tom. 2. lib. 25. c. 8. f. 2. num. 121. Bonac. de contract. d. 3. qu. 1. p. 2. §. 2. num. 3. & alii communiter.*

11 Primò: Quia, quamvis Titius circa Mercatoris paupertatem deceptus fuerit, adhuc tamen emptio fuit sufficienter, ac simpliciter voluntaria; Error enim circa Mercatoris paupertatem, non fuit error circa aliquid necessarium, & ad emptionis essentiam pertinens, sed solum circa aliquid illi accidentale. Error autem circa circumstantiam emptioni accidentalem, facit solum, ut emptio sit involuntaria secundum quid; hoc est, quoad illam circumstantiam; non verò, quod sit involuntaria simpliciter, & quoad emptionis essentiam. Cum ergo, non obstante errore circa Mercatoris paupertatem, emptio adhuc fuerit simpliciter voluntaria; consequenter fuit etiam valida.

12 Secundò: Quia, Cum quis, videns Sacerdotem aliquem pauperem, sed pessimum, qui tamen se fingit eximie Sanctitatis, ac perfectionis; ex hoc mouetur ad eleemosynam illi largiendam, quam nunquam contulisset, si cognouisset, esse peccatorem; largitio illa eleemosynæ, valida est. Similiter, cum Medicus, ad preces alicuius, qui eius Con sanguineum se fingit, sumit curam Infirmi, quem aliàs non curasset, cura illa est voluntaria. Ergo volun-

taria etiam, ac valida fuit, mercium emptio facta à Titio; Non minus enim ficta Mercatoris paupertas, fuit solum causa impulsiva Titij ad eius merces emendas, quam ficta Sanctitas Sacerdotis pauperis, ad eleemosynam illi largiendam; vel preces ficti Con sanguinei, ad curam Infirmi suscipiendam; Quia non magis ad emptionis essentiam pertinet Mercatoris inopia; quam ad essentiam eleemosynæ, Sanctitas pauperis; vel ad curam Infirmi, preces ficti Con sanguinei: Cùm Emptio intrinsecè & essentialiter ordinetur solum, ad rei emptæ dominium acquirendum; Sicut eleemosyna essentialiter ordinatur solum ad paupertatem subleuandam; Et curatio, ad infirmitatem sanandam. Sicut ergo, in eleemosynâ, sola alienæ paupertatis subleuatio, est causa finalis, siue motiuum intrinsecum, ac obiectum formale. Sanctitas verò, vel infirmitas, aut quodlibet aliud motiuum est motiuum extrinsecum, & causa eius impulsiva. Ita, in emptione, sola dominij in rem emptam acquisitio, est motiuum intrinsecum, & causa finalis; Venditoris verò paupertas, vel amicitia, aut quodlibet aliud motiuum, est motiuum solum extrinsecum, & causa solum impulsiva; Ideoque error circa ista, emptionis valorem non impedit, sicut error circa Sanctitatem, non impedit valorem eleemosynæ.

Tertiò: Quia, cum quis mouetur ad 13 Matrimonium contrahendum cum aliqua propter eius diuitias; Quamvis decipiatur, putans, illam esse diuitem, cum sit pauper; adhuc tamen matrimonium, iure naturæ, validum est. Ergo
valida

valida etiam fuit emptio, facta à Titio, ad Mercatoris inopiam subleuandam, quamvis Titius, circa eius inopiam deceptus fuerit; Non minus enim Mercatoris inopia, in qua fuit error, est extra essentiam emptionis, quam Mulieris diuitiæ, sint extra essentiam Matrimonij.

14 Tertiò: Quia Mercatoris inopia, licet fuerit finis Operantis, & motiuum ad emptionem imperandam, non tamen fuit finis Operis, siue ipsius emptionis. Error autem circa finem Operantis, operationis imperatæ naturam non mutat, cum sit extra ejus essentiam; Vnde nec tollit consensum, ad ejus valorem necessariò requisitum.

OBIECTIONUM SOLVTIO.

15 Ad rationes autem in contrarium, respondetur; Ad primam. Titium, in tantum habuisse intentionem, siue voluntatem mercium emptionem imperantem, in quantum putauit, Mercatorem esse pauperem; per hunc enim actum imperantem, ordinauit mercium emptionem, tanquam medium, ad eius inopiam subleuandam. Hæc tamen intentio, non est illa, quæ ad emptionis valorem necessariò requiritur, eamque constituit; nam hæc est voluntas dandi pretium ad mercium dominium obtinendum; Hæc autem voluntas, etiam cum errore circa paupertatem Mercatoris, dari potuit.

16 Ad secundam; Respondetur similiter; Titium habuisse voluntatem sibi mercium emptionem imperandi solum sub conditione, quod Mercator esset pauper; ideoque, errorem circa eius

paupertatem hanc intentionem abstulisse, & consequenter etiam emptionis ordinationem ad illam subleuandam; At, non per hoc, voluntatem abstulisse dandi pretium ad merces obtinendas. Hæc autem sola ad emptionis valorem, & requiritur, & sufficit, quia hæc sola est de ejus essentia.

Ad tertiam; Negatur antecedens; Titius enim non deceptus est circa causam finalem intrinsecam emptionis, quæ erat mercium acquisitio, sed solum circa causam impulsiuam, siue circa causam finalem extrinsecam. Error autem circa causam finalem extrinsecam, siue impulsiuam, sicut non tollit consensum circa emptionis substantiam, ita nec impedit ejus valorem.

COROLLARIA.

Colligitur ex dictis primò; Hanc statui posse tanquam regulam vniuersalem, ad cognoscendum, quæ sit causa finalis, quæ verò solum impulsua. Illa enim, quæ voluntatem mouet ad aliquid directè volendum, dicitur causa finalis illius actus, & objecti; illa verò, quæ voluntatem mouet ad illum actum reflexè imperandum, sicut dicitur causa finalis intrinseca, respectu ipsius actus imperantis, ita dicitur causa solum impulsua, respectu actus imperati, quatenus talis actus, sine illà non fuisset à voluntate per alium actum imperatus. Sic pauperis miseria, quæ voluntatem immediatè mouet ad pecuniam illi dandam, dicitur causa finalis intrinseca illius largitionis, siue elemosynæ;

mosynæ; Sanctitas verò, vel Infirmas eiusdem pauperis, quæ voluntatem mouet ad talem largitionem reflexè imperandam, sicut respectu ipsius voluntatis imperantis, est causa finalis, & motiuum formale; ita respectu largitionis, dicitur solùm causa impulsiva; quatenus talis est, vt sine illà, huiusmodi largitio non fuisset imperata, & consequenter, nec posita. Quare largitio eleemosynæ, prout ab actu imperante pendet, tanquam à causa efficiente, ita ab eius motiuo pendet, tanquam à causà impulsivà, siue tanquam à causà finali extrinsecà.

19 Secundo: Causam finalem, dicit etiam posse illam, quam Operans, per illum actum, principaliter intendit; Causam verò impulsivam, dici omne aliud motiuum extrinsecum, quod voluntatem ad operandum impellit, etiam si tale sit, vt sine eo, voluntas operationem illam non fecisset. Et in hoc sensu, paupertatis subleuatio, est causa finalis intrinseca eleemosynæ, quia eleemosyna, cum sit actus misericordiæ, circa pauperem, vt pauperem, essentialiter versatur; Pauperis verò Infirmas, vel Sanctitas, aut Religio, est causa solùm impulsiva, quia est motiuum extrinsecum, & circumstantia, eleemosynæ omnino acci-

dentalis, quamuis eleemosynam largiens, supponatur ita affectus, vt eleemosynam non daret, si sciret, illum non esse infirmum, vel Sanctum, aut Catholicum.

Tertiò; Si eleemosynam largiens²⁰ propter pauperis infirmitatem; dum eam largitur, haberet actum voluntatis efficacem, quo diceret; *nolo dare eleemosynam pauperi, si non est infirmus*: In isto casu, non fore validam donationem, si causa impulsiva non subsisteret; hoc est, si pauper, verè non esset infirmus; quia tunc voluntas donandi, non esset formaliter absoluta, sed conditionata; ideoque, conditione non subsistente, redderetur nulla. Si tamen largiens, hanc voluntatem, non haberet actu, & de præsentì, sed solùm esset habiturus, si sciret, causam impulsivam non esse veram, sed simulatam, tunc non vitaretur donatio, quamuis ille de præsentì velleitatem quandam haberet; quæ diceret; *Nollem dare, si scirem, non esse infirmum*; Quia, in hoc casu, donandi voluntas, quam de facto haberet, esset formaliter absoluta, nec ex consortio huiusmodi velleitatis, desineret esse talis.

